

Resmi malûmata göre Türkistan'da 28 milyon Türk yaşamaktadır. Türkistan'ın yüzölçümü 5 milyon 944 bin 400 km² dir. Bu topraklar ÇİN ve RUS işgali altındadır. TÜRKİSTAN doğusu ve batısı ile parçalanmaz bir bütündür.

Hür Türkistan için

İSTİKLÂLCİ GAZETE

YIL: 2 SAYI: 6 ● 15 MAYIS 1976 ● YAZIŞMA ADRESİ: POSTA KUTUSU 51 AKSARAY - İST. ● TEL. ADRESİ: AS YAAJANS - İST. ● FİYATI: 5. TL.

7. İSLÂM ÜLKELERİ KONFERANSI İSTANBUL'DA AÇILDI

BAŞYAZI

İslâm Dünyası ve Türkistan Davası

Yirminci asrın son yarısında «İslâm Dünyası» müstemele idaresinden kurtularak «BAĞIMSIZ DEVLETLER» olarak ortaya çıktı. Bu manzara bütün insanlık dünyası için sevinç verici bir olaydır. Fakat ne yazık ki «İslâmiyet» e ve «İnsanlığa» büyük hizmetler yapmış müslüman ülkelerin bazıları bugüne kadar «MİLLÎ BAĞIMSIZLIĞI» na kavuşamadılar. Biliyorsunuz bu ülkelerin başında «TÜRKİSTAN» gelmektedir. Uzun yıllar istilâcılarla mücadeleye ettiler ve uzun yıllar «Bağımsızlık» savaşı yaptılar, bu savaş, sonuç almaya kadar devam edecektir. Tıpkı Afrikalılar gibi...

Bu günlerde «İstanbul» şehri tarihi bir devir yaşamakta, 43 İslâm devletinin Dış İşleri Bakanları toplanmakta, önemli dünya meselelerini konuşmaktalar ve çözüm yollarını müzakere etmektedirler. İslâm Ülkeleri Konferansı Teşkilâtı Genel sekreterliğinin verdiği bilgiye göre gündemde şu konular var:

1. Kıbrıs, Ortadoğu ve Filistin meselesi,
2. Filipinlerdeki müslümanların vaziyeti,
3. Eritre'nin bağımsızlığı.

Biz Türkistanlılar «7 nci İslâm Ülkeleri Konferansı»na yürekleten başarılar diliyoruz. Yalnız Rus ve Çin esaretindeki milyonlarca müslümanın «BAĞIMSIZLIK» meselesiyle hiç olmazsa mânen ilgilenmelerini istiyoruz. Daha önceki «İslâm Konferansları»na bu konuda birçok müracaatlar yapılmışsa da bugüne kadar müsbet bir netice alınmamıştır.

Biz «İnsanlara hürriyet ve milletlere bağımsızlık» istiyoruz. Bütün dünya'ya seslendiğimiz gibi bu kerre de «İslâm Ülkelerine» sesleniyoruz.

Biz de sizin gibi «bağımsız devlet» olmak istiyoruz. Bu Allah'ın her millete verdiği tabii bir hak. Bütün müslüman kardeşlerimizi vazifeye davet ediyoruz.

İstemek bizden, desteklemek sizden...

Hürmetlerimizle

Şimdiye kadar Türkiye'de yapılan milletlerarası konferansların en ilginç olan «7 nci İslâm Ülkeleri Konferansı» bütün dünyada olduğu gibi şimdi RUS ve ÇİN esaretinde bulunan, «MİLLÎ BAĞIMSIZLIK» isteyen ülkelerde de ilgiyle izlenmektedir. Konferans 10 Mayıs 1976 günü «İstanbul Atatürk Kültür Sarayı»nda açıldı. 42 İslâm memleketininin Dış İşleri Bakanları ve uzmanları bu konferansta bir araya geldiler.

Bundan önceki konferanslarda olduğu gibi «İslâm Ülkeleri»ni ilgilendiren önemli konular ele alındı. Tahminlere göre daha önceki konferanslarda olduğu gibi Rus-Çin işgalinde bulunan müslümanların «Millî Bağımsızlık» konusu yine ele alınmıyacaktır. Halbuki «İslâm Konferansları»nın en önemli meselelerinden birinin bu olması gerekirdi. İyimser çevrelerin düşüncesine göre gelecek konferansların birinde bu konunun da ele alınması beklenmektedir.

— Ortaasya Basın Ajansı —

TRT'nin Dış Yayınlarında Türk Lehçelerine Yer Verilmesi İsteniyor

Türkiye Radyo Televizyon İdaresi'nin dış yayınları arasındaki Türk Lehçelerine yer verilmesi çeşitli kuruluşlar ve dernekler tarafından istenmektedir. Leipzig («Bizim Radyo»nun faaliyette bulunduğu Doğu Almanya şehri) - Moskova-Pekin üçgeni içinde Türkiye Türkçesinde Türkiye'ye tevcihen yapılan yayınların ortalama tutarı 146 saattir. Bugüne kadar bu yayınlara karşılık o yayınların yapıldığı memleketlerin dillerinde yayın yapı-

Dünya İslâm Festivali Londra'da Türkistan'sız açıldı

Londra (OBA) : İngiltere'nin başkenti üç ay için «İslâm Medeniyeti ve Kültürü»nün merkezi oluyor. «Avrupa İslâm Konseyi» tarafından düzenlenen «Dünya İslâm Festivali» nin ilmi konferansdan ibaret birinci bölümü 3 Nisan 1976 günü Suudi Arabistan adına Prens Muhammed Al-

(Devamı 4. Sayfada)

lamaması karşısında TRT'nin hiç olmazsa Türkiye dışında bulunan milyonlarca dış Türklerin lehçelerinde neşriyat yapılmasının bir zaruriyet olduğu söylenmektedir. Bu yayınların «İnsan hakları beyannamesi»nin 19 ncu maddesine dayanarak yapılmasının humaniter bir görev olduğunu bazı ilgililer söylemektedir. Bu konuda TRT'nin alacağı karar merakla beklenilmektedir.

—Ortaasya Basın Ajansı—

TÜRKİSTAN DAVASININ DOSTLARI ZİYARET EDİLDİ

Gazetemizin Genel Yayın Müdürü ile İdare Müdürü'nden oluşan bir heyet Adana vilâyeti

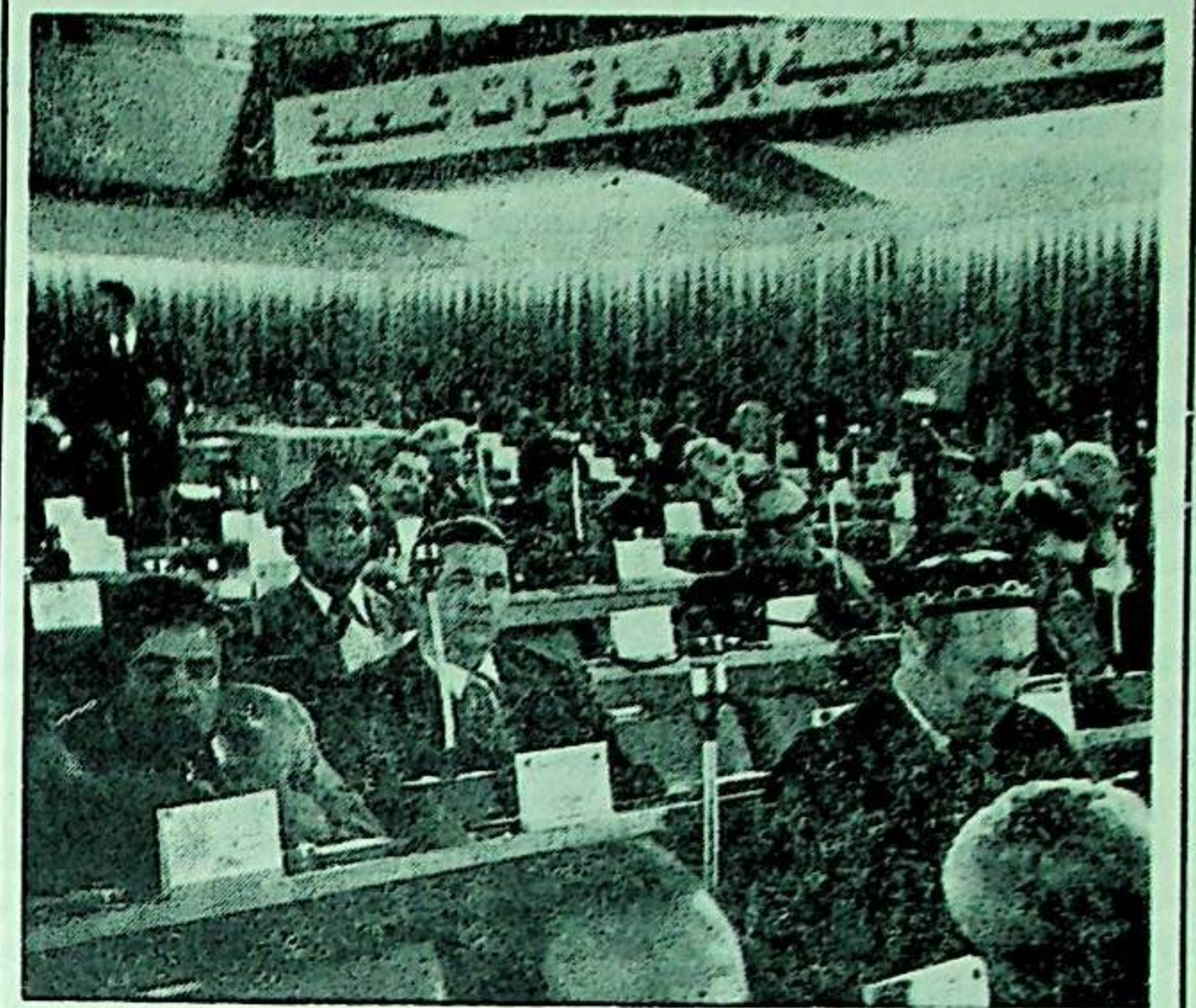
Mustafa Cemilev ikibuçuk yıla mahkûm edildi

OMSK — MOSKOVA — MÜ-NİH (OBA) : Sibiry'a'nın bu şehrinde mahkemesi yapılmakta olan Kırım-Tatarları'nın önderlerinden ve Sovyetler Birliği'ndeki «İnsan Hakları Komitesi» nin faal azası Mustafa Cemilev burada kapalı olarak yapılan duruşması sonunda RSFSR ceza kanununun 190 ncu maddesine göre ikibuçuk yıl «Çalışma kampı»na mahkûm edilmiştir. Moskova (Devamı 4. Sayfada)

başta olmak üzere Tarsus, Mersin, Ankara ve İstanbul'da bulunan «Türkistan Davasının Dostları»nı ve «Türkistanlıları» ayrı ayrı ziyaret ettiler. Aynı zamanda bu ziyaret esnasında yapılan toplantılarla «HÜR TÜRKİSTAN İÇİN İSTİKLÂLCİ GAZETE»nin «Birinci yılı»nda kutlanmış oldu. Bu hususta Genel Yayın Müdürümüz şunları söyledi:

«Birinci yılımızı mali zararlar kapatmış olduk. Fakat bu ziyaretlerimiz esnasında dostlarımızdan ve hemşehrilerimizden gördüğümüz manevi ilgi karşısında yayına devam etme gücünü kazanmış olduk. Bilhassa yaşlı Türkistanlıların Adana'da teşkil ettiği, Anadolu İstiklâl sava-

(Devamı 4. Sayfada)

İslâm-Hiristiyan Diyalog Konferansına gelen delegeler bir arada. (Foto — OBA Arşivi)

İSLÂM — HİRİSTİYAN KONFERANSINDA «HÜR TÜRKİSTAN» GAZETESİ İLGİ İLE KARŞILANDI.

Şubat ayının ilk haftası Libya'nın Trablusgarb şehrinde düzenlenen «İslâm - Hiristiyan Diyalog Konferansı»nda «Hür Türkistan» gazetesi takdim edilmiş ve büyük ilgi görmüştür. Türkiye adına iştirak eden eski İstanbul Milletvekili gazeteci - Yazar İlhan Darendelioğlu tarafından «Hür Türkistan» gazetesi delegelere dağıtılmıştır. Bu konuda muhabirimize Sayın İlhan Darendelioğlu şunları söylemiştir :

— Hür Türkistan gazetesinden az miktarda götürdüğüm için çok üzgünüm, Çünkü delegeler tarafından ilgi ile karşılandı. Yarımda götürdüğüm hemen elimden kapışıldı. «Türkistan Davası» İslâm memleketlerinin ana davası olması gerekir. Günün birinde o noktaya gelinecektir.

— Ortaasya Basın Ajansı —

İslâm - Hiristiyan Diyalog Konferansına iştirak edenlerden İlhan Darendelioğlu. Sovyetler Birliği'nden gelen Kızıl Müftü Ziyaeddin BABAHAH ve Türkiye Diyanet İşleri Başkanı Dr. Lütfi Doğan birarada. (Foto — OBA Arşivi)

ÇİNLİLER TÜRKİSTAN'DA ALFABE DEVRİMİ YAPTI

PEKİN-PARİS (OBA) : Kültür devriminden sonra şimdi de Çinliler işgalleri altındaki Türkistan'ın doğu bölgesinde harf devrimi yaptılar. Buraya ulaşan haberlere göre şimdiye kadar o bölgede kullanılmakta olan «Arap harfleri» yerine «Latin alfabesi» uygulanmaya başlanmıştır. Bu konuda «Yeni Çin Ajan-

sının verdiği bilgiye göre «Arap alfabesiyle yazılanların okunması ve yazılması çok güç, devrimin gelişim ihtiyaçlarına ve sosyalizmin kurulmasına uygun düşmüyor. Halk bu dilde bir reform yapılmasını istiyordu ve latin alfabesinin kabul edilmesini özlüyorlardı». Ajans de-

(Devamı 4. Sayfada)

TÜRKİSTAN'DA RUS EMPERYALİZMİ

- IV -

Dr. Baymirza HAYIT

İkinci Dünya Savaşından sonra büyük rusçuluk manisine kapılan Sovyetler Türkistan'da her zaman ve her yerde Rusların Türkistanlıların ağabeyleri olduklarını söyleyip duruyor ve Türkistan tarihinde büyük Rus milletinin bu rolünü tanıtmak istemeyenleri de «milliyetçi» olmakla suçlandırıyorlardı. Enternasyonalizm ve milletlerin dostluğu anlamı, Sovyetler için rusçuluk iktidarını kökleştirmekten başka bir şey değildir.

Moskova'daki Sovyet idarecileri, Türkistan'da Ruslara dayanmadan Sovyet sisteminin ayakta duramayacağına kanaat getirmişlerdir. Devlet cihazında, halk ekonomisi işlerinde, posta işlerinde, demiryollarında, orduda, devlet emniyet organlarındaki kilit noktalarının Rusların elinde bulunması keyfiyeti de bunu açıkça göstermektedir. 1929'da Türkistan'ın idare edici makamlarında 2932 Rus ve 335 Türkistanlı mevcut iken 1949'da bu makamlarda bulunan Rus ve Ukraynalıların sayısı 3675'e yükselmiş, Türkistanlıların sayısı da 486'yı bulmuştur.

Türkistan askeri müntikasının komutanlık mevkii, 1919'dan, devlet emniyet teşkilatı başkanlığı makamı da 1918'den itibaren hep Rus komünistlerinin elinde bulunagelmıştır. Rusların, devlet cihazında beliren hegemonyasına karşı birisi çıkıp da itiraz edecek ve bu cihazın Türkistanlılara devredilmesi talebinde bulunacak olursa, Sovyet iktidarı, bu çeşit taleplerin devlet menfaatlarına aykırı olduğunu ileri sürerek derhal önlenmesine çalışır. İktidar partisi (komünist) parti prensiplerinin milli sınırları olmadığını alenen söylemektedir. Şu veya bu bir kimse, meselâ Kazakistan Sovyet Cumhuriyetinde B. Bodaunbay gibi, ana dilinin temiz kalması yolunda bir mücadele bayrağı açınca, Sovyet ideologları derhal böylelerine «dilte temizliğe lüzum yoktur» cevabını veriyor ve bu yolda yükselen sesleri yerinde boğuyorlardı (45). Yine meselâ, birisi milli dile lâyık olduğu yeri veremeye çalışınca, Sovyetler rusçanın rolünü küçültmek isteyenleri ve kendi ana dilini rusçaya karşı koymak teşebbüsünde bulunanları sert tedbirlere baş vurmak suretile şiddetli bir tehdit altında bulunduruyorlardı (46).

1949 yılına kadar, çarlığın kolonyal siyasetini tenkide müsaade ediliyordu. 20 Aralık 1949'da Pravda gazetesi çarlığın Türkistan'daki koloni siyasetini savunma kampanyasına başlayınca, 7-11 Mart 1950'de Taşkent'te «Orta Asya ve Kazakistan'daki milli hareketlerin vaz'ı meselesi» konusunu görüşmek üzere bir tarihçiler konferansı toplandı. Bu konferansa 47'si Türkistanlı olmak üzere 374 kişi katıldı. Konferansa katılanlar Pravda'nın makalesini takviyeye mecbur kılınmış, çarlık devrindeki Türkistan milli hareketlerine bir «irtica» hareketi adını vermişlerdi. Sovyetler Birliği İlimler Akademisi Tarih Enstitüsü, 2 Ocak 1951'de Türkistan'da çarlık devrindeki halk isyanlarının «Orta Asyanın Rusya'dan ayrılması tezini savundukları için» bir irtica hareketi olduğu hakkında bir kararname bile kabul etmişti (47). Taşkent'te 30 Ocak'tan 6 Şubat'a kadar devam eden ve «Ekim ihtilâline kadarki devirde Orta Asya ve Kazakistan tarihi meselesi» konusunu görüşmek üzere bir konferans toplandı. Bu konferansta da Türkistan tarihinde sahte-

karlık yapmaktan çekinilmedi. Meselâ, 1916 isyanı, çarlık aleyhine müteveccih bulunduğu için kısmen ileri bir hareket sayılmış, Rus aleyhtarları ve milliyetçi ruhta olduğu için de kısmen «irtica» olarak kabul edilmişti (48). Türkistan'ın yeni tarihi dahi aynı ruhta bir sahtekarlıkla tefsire tâbi tutulmaktadır. Sovyetlere göre, Türkistan'ın Rusya ile birleşmesi, Türkistan halklarının kaderini, Rus milletinin kaderiyle sıkı sıkıya bağlayan «ileri bir tarihi seyir» olmuş ve Türkistan'ın Ruslar tarafından Rusya'ya ilhakı da, Türkistan'ı Büyük Britanya'ya ilhaktan kurtarmıştır (49). Sovyetlerin 26-29 Mayıs 1959'da Taşkent'te «Türkistan'ın Rusya ile birleşmesinin ileri önemi meselesi»ni görüşmek üzere toplanan ilmi konferansta Türkistan tarihini sahtekarlıklarla tahریف marifeti en yüksek zirvesine ulaştırılmıştı. Konferansa katılanların kanaatınca, Türkistan, kendi rızasıyla ve gönüllü olarak Rusya ile birleşmiş ve Ruslar Türkistan'a girdikleri zaman her hangi bir mukave-met göstermemişlerdir. Ruslar, Türkistan'ı Rusya'ya ilhak etmekle, Türkistan'a her bakımdan büyük ve iyi hizmette bulunmuşlardır. İlhak olayı, Türkistanlıların yararına olmuş ve Rusya, Türkistan'ı ilhak ile çok makul bir harekette bulunmuştur (50). Bu sözlerden görülüyor ki, Sovyetler çarlık kolonyalizmine aleyhtarlık şöyle dursun, bilâkis onun hararetle taraftarlarındandırlar da...

(Devamı var)

- (45) Partiyaya Jizn Kazakistana mecmuası, No 9, 1959, s. 75-76.
 (46) Aynı mecmua, No 11, 1959, s. 16.
 (47) Ost-Probleme mecmuası, No 32, Mehlem, 1951, s. 984.
 (48) Material nauçnoy sessii, posviyaşonoy istorii Sredney Azii i Kazakistana v dooktiyabrskiy period, Taşkent, 1955, s. 584.
 (49) Kızıl Özbekistan, 27.5.1959; 13.12.1959, s. 1-5.
 (50) Kızıl Özbekistan, 27.5.1959, s. 2; 29.5.1959, s. 1-3.

DERİ GİYİMLERİNİZ İÇİN GARANTİLİ MÜESSESE

M. ABİT AYNURAL
 Tiyatro Caddesi No. 13/2 BEYAZIT - İSTANBUL
 TEL. 26 50 03 EXPORT — IMPORT
 Sicil No. 127239/74474

HABERLER

TÜRKİSTAN VE KOMŞULARINDAN

■ SBKP'nin 25 nci Kongresi yapıldı. Eski ekip aynen seçildi. Brejnev ve arkadaşları «Rus emperyalizmi»nin yolunda devam edecekler ve sadık figüranlar da hizmetlerine hizmet katacaklar.

■ Türk asıllı Cumhuriyetlerde «RUS DİLİ» ikinci «ANADİLİ» olarak eğitim alanına sokuldu.

■ Türkistan'daki Türkmenistan Sovyet Cumhuriyeti'nin Türkmen Devlet Üniversitesi Profösörü Gurban Sopiye (oğlu) 71 yaşında vefat etti.

■ Türkmenistan İlimler Aka demesinin azası ve meşhur tarihçi Gayip Nepesov (oğlu) 10 Ocak 1976 günü 69 yaşında hayata gözlerini yumdu. Nepesov oğlu, Ortaasya'da Türkmenistan Sovyet Cumhuriyeti'nin nasıl kurulduğuna dair yazdığı eser dolayısıyla ağır tenkitlere uğramış ve «Burjuva milliyetçisi» olarak suçlanmış idi.

TÜRKİYE'DEN

■ İstanbul'da çıkmakta olan «MİLLET» gazetesi «İnsanlara hürriyet ve milletlere İstiklâl» başlığı altında haftada bir «Dış Türklerin meselelerini» di-

le getirmek için tam sahife ayırmaktadır. Gazetenin bu ilgisi Türkistanlılar arasında memnuniyet yaratmıştır.

■ «Millet» gazetesinin yazarlarından ve değerli şair Hayâli Hasan YAVAŞ 7 Şubat 1976 tarihli gazetesinin NOKTA sütununda gazetemiz hakkında şunları yazmaktadır. «Gazete birinci hamur kağıda basılmış fevkalâde bir nefasete sahip ve bir o kadar da dolgun münderecatla gerçekten davanın ağırlığını yansıtıyordu. Bu gibi yayın organları davasına sahip idealistlerin ona yardımcı olmaları ile yaşayacaktır. Şu halde «HÜR TÜRKİSTAN» için İstiklâlcî bir gazeteyi bütün ülküdaşlarımızın desteklemesinde fayda mülahaaza ettiğimiz için salık vermekten kendimizi alamadık.»

■ Adana Türkistanlılar Yardımlaşma Derneği Gençlik kolu 1976 yılının başında «SAMSACESESİ» düzenlemişler ve büyük ilgi ile karşılanmıştır. Dernek başkanı Bayhan Alper ile Gençlik Kolu Başkanı Hüseyin Berdilek tarafından gecenin düzenlenmesi hakkında bilgiler verilmiştir.

■ Şubat ayının ilk haftasında TRT'nin «Sovyetler Birliği»ndeki Kırımbların önderlerinden ve Moskova'daki «İnsan Hakları

Komitesi»nin faal azalarından Mustafa Cemilev (Cemiloğlu)'in hapishanede açlık ilân etmesi neticesinde öldüğüne dair haberi TÜRKİYE'de bomba tesiri yaptı. TRT haberin menşei vermediyse de «Türkiye basını»nda büyük yankılar yarattı. Bunun üzerine milliyetçi kuruluşlar ve halk toplulukları tarafından toplantılar, yürüyüşler, protesto hareketleri yapıldı. Camilerde mevlüt ve dualar okundu.

■ Cemilev olayı dolayısıyla Adana Türkistanlılar Yardımlaşma Derneği mensuplarından Bayhan Alper, Abdulhamit Koçar ve Abdulfettah Şarki'nin düzenlediği sessiz yürüyüş 14 Şubat 1976 günü Adana İstasyon meydanında yapılmıştır. Dağıtılan bildiride şöyle denilmektedir:

«Kırım mücahidi MUSTAFA CEMİLOĞLU'nun yurtlarından sürgüne gönderilen Kırım Türklerinin yurtlarına iadesi için yaptığı mücadelede, Rus emperyalizminin bin bir türlü işkencelerine maruz kalmış, hayatını kamplarda geçirmiş, en nihayet açlık grevi ile Rus mezalimini protesto etmek mecburiyetinde kalmıştır. Bu grevini sürdürürken her türlü insani duygudan uzak Sovyet idarecilerinin ilgisizliği neticesi dünyaya gözleri-

ni yummuştur.

İnsan hakları Evrensel Beyannamesinin bütün hükümlerini çiğniyerek büyük bir Türk toplumu yurtlarından koparıp rusya içlerine. Sibiryaya ve birçok esir kamplarına sürgüne gönderen zihniyete hayır diyen ve bu uğurda hayatını feda eden MUSTAFA CEMİLOĞLU'nun davasını destekliyor. Türkistanlılar ve milliyetçi Türk gençliği olarak bizler de hayır diyoruz.

Rus emperyalizminin gaddarca tutumundan hayatını kaybeden MUSTAFA CEMİLOĞLU Türkistan, Kafkasya, Azarbecyan ve diğer esir Türk ülkelerinde istiklâl mücadelesi yapan ve bu uğurda hayatlarını kaybeden yüzbinlerce şehitten ancak bir tanesidir.

Esir Türk ülkelerinin İstiklâl mücadelesinde şehit olanlara ve son şahadet şerbetini içen MUSTAFA CEMİLOĞLU'na Tanrıdan rahmet diler, zalimlere bir MUSTAFA CEMİLOĞLU ölü, bin MUSTAFA CEMİLOĞLU doğacağını hatırlatırız.»

■ Batı Almanya'daki Mülteci Müslümanların Dini İdaresi'nin eski Başmıamı Türkistanlı Nureddin Namangani Hoca Türkiye'ye döndü.

■ Türkistan'ın doğu böl-

(Devamı sayfa 4. de)

TÜRKİSTAN'DA İSLÂMİYET VE MİLLİ KADROLAR MESELESİ

Dr. Aman BERDİMURAT

İslâm dini ve İslâmiyetin gelenek ve görenekleri Türkistan halkı kültürünün ayrılmaz bir parçası olup, komünist ideolojisinin aşamadığı ciddi bir manidir. 1948'de Taşkent'te vücade getirilen Orta Asya ve Kazakistan Müslümanlarının Dini İdaresinin cemaat arasındaki dini faaliyeti tahdit edilmiştir (1). Sovyet Türkistan'ı basımda İslâmiyet ve düslüman din adamları sık sık hücumu uğramaktadırlar. 1960'da Türkmenistan İlimler Akademisi, profesör Nadir Kuliyev'in İslâmiyetin gayri ilmi mahiyeti ve Sovyet Türkmenistan'ında emekçilerin ateistik eğitimi meseleleri, Sovyetler Birliği İlimler Akademisi de 1962'de G. Klimoviç'in İslâm adlı din aleyhtarları kitaplarını yayınlamışlardır. Türkmenistan komünist dergisinde dahi (No 12, Aralık 1963) N. Kuliyev'in kaleme aldığı «İslâmiyetin bugünkü şartlara uyma çabaları» adlı türkmençe bir makale çıkmıştır. Yazar, adı geçen makalesinde «Orta Asya ve Kazakistan Müslümanlarının Dini İdaresi»ni İslâmiyeti koruma amacıyla Sovyet şartlarına uymağa çalışmakla suçlandırmakta ve müslüman din adamlarının taktik değiştirmelerinde yalnız Sovyet başarılarının değil, aynı zamanda Doğu müslüman memleketlerinde gelişmekte olan önemli sosyal-ekonomik ve politik olayların dahi etkisinin bulunduğunu iddia etmektedir. Birleşik Arap Cumhuriyetleri, Sudan, Cezayir ve diğer Arap memleketlerinde anti-emperyalist, milli-kurtuluş mücadelesinde İslâmiyet, Arap birliğinin bayrağı rolünü oynamaktadır. Orada «üçüncü yol» idesi, yani ne kapitalist ne de komünist olan şeriat esasları üzerinde kurulu devlet ideolojisi yaygın bir hale gelmiş bulunmaktadır. Bu arada şunu da kaydetmek gerekir ki, Sovyetler Birliği müslüman din adamlarının temsilcileri, milletlerarası komünist «barış» hareketine ve Asya ve Afrika halklarının konferanslarına da katılmakta (2) ve bundan bir takım faydalar da sağlamaktadırlar.

1958 yılının sonlarında ve 1959'un başlarında Türkmenistan'da vukubulan ve Türkmenistan çevresi dışına çıkarak bütün Türkistan'a yayılan önemli olayların ışığı altında Kremlin'in uyguladığı milli siyasetin mahiyeti daha iyi anlaşılabilir. Diğer Türkistanlılar gibi Türkmenler de, Türkmenistan parti ve Sovyet cihazlarının, başta Ruslar olmak üzere, geniş ölçüde diğer milliyetlere mensup kadrolarla tamamlama siyasetinden hiç te memnun değillerdi. Bu ruh hali dikkata alınarak daha 1928-1930 yıllarında Türkistan cumhuriyetleri devlet cihazını süratla yerleştirme, yani yerli kadrolarla tamamlama kararı alınmıştı. Fakat bu karara rağmen, Stalin devrinde milli cumhuriyetlerde geniş ölçüde Rus yardımı

(Devamı 4. Sayfada)

TÜRKİSTAN'DA CEDİD OKULLARI

Timur KOCAOĞLU

Sorbonne Üniversitesi İslâm Tarihi profesörlerinden Claude Cahen, «Osmanlı Öncesi Türkiye» adlı eserinin sonunda Türkler hakkında şu genel yargıya varıyor: «Tarihlerini bu eserde anlatmaya çalıştığımız Türkler, feth ettikleri ülkelerdeki milletleri hem idare etmeyi, hem onların kültürlerini özümlemeyi (assimilation), hem de o kültürleri eskisinden daha yaratıcı bir biçimde sokmayı iyi bilen bir millettir. (1) Nitelikim, Fransı, Arap, Yunan, Hint ve Çin kültürlerini bir sentez şeklinde öz-

mayasında yoğuran Türkler, 9. uncu yüzyıl sonlarından başlayarak Türkistan'ı bütün dünyanın ilim ve medeniyet merkezi haline getirmişlerdir. Türkistan 9. uncu yüzyıldan 13.üncü yüzyıla kadar ilim ve medeniyette çok önemli ilerlemeler kaydetti. Türkistan'ın ilim ve medeniyete ulaştığı o düzeye, Batı Avrupa ancak Rönesans çağının sonlarına doğru yani 16.ncı yüzyılda erişebildi. 13.üncü yüzyılda Moğol istilâsıyla duraklama çağına giren Türkistan medeniyeti, 14. üncü yüzyıl sonlarında Timur ile yeniden canlanmaya başlamışken, onun 1405 inci yılda ölümü ile daha yüksek düzeylere

erişmek gücünü yavaş yavaş kaybetmeye başladı. Timur'un ölümünden sonra Türkistan artık bir daha milli bir bütünlüğe erişmeden, Rusların 1853 yılında Akmesçit'i ele geçişleriyle başlayan istilâ hareketlerine kadar kendi içinde parçalanmaya, içten içe çökmeye devam etti. Türkistan'da gerileme çağının başlayış sebepleri arasında şu noktalar ileri sürülebilir: 1 — Türkistan'da milli bütünlüğün korunamaması ve bu bütünlüğü sağlayacak güçlü önderlerin yetişmemesi; 2 — Avrupalılar tarafından 15 inci yüzyıl sonlarına doğru Hindistan'a giden deniz yollarının bulunmasıyla, Türkistan iktisadının ana damarı olan ünlü İpek Yolu'nun ticari önemini kaybetmesi; 3 — Türkistanlıların Orta Asya dışındaki ülkelere olan ilgilerinin kaybolması ve oralarındaki ilerlemelerden habersiz kalmaları. İşte, Türkistan 15 inci yüzyıl ortalarından 19 uncu yüzyıl ortalarına kadar dış dünyadan tecrit edilmiş bir biçimde kendi kabuğunun içine çekilerek, üstelik kendi kendini parçalayarak hayat sürmeye çalıştı.

Türkistan'ın ünlü gökbilim (astronomi) bilgini Uluğ Bek (1394-1449) Buhara'daki bir medresenin girişine şu yazıyı yazdırmıştı: «Zihnini aydınlatmak, her müslüman erkek ve kadının ödevidir». Ne yazık ki, son yüzyıllarda Türkistan'daki okul ve medreseler insan zihnini aydınlatmaz, tersine yobazlaştırır bir duruma düşmüşlerdir.

Rus istilâcıları da, kendi çocuklarını okutmak için işgal ettikleri Türkistan topraklarında 1875'ten itibaren ilk ve orta okullar açmaya başladılar. 1912'de Türkistan'daki Rus ilkokullarının sayısı 330'a erişti. 1914'de Rus orta okullarının sayısı 50 tane idi. Ruslar, ayrıca Türkistanlı çocukların beynini Rus kültürüyle yıkamak için 1886'dan itibaren «Ruska Tuzimni» adlı okullar açmaya giriştiler. 19 uncu yüzyılın ikinci yarısında yetişen Türkistanlı aydınlar, Rusların planlı bir biçimde uyguladıkları kültür emperyalizmine karşı durabilmek için tek çıkar yolun Ceditizm ülküsüyle öğretim yapacak Cedit okullarını açmak düşüncesi üzerinde birleştiler. Ceditizm (Yenilikçilik) önderlerinin amacı, Avrupa ilmini ve teknolojisini alarak onları milli mayada yoğurup Türkistan medeniyetini yeniden canlandırmak, Rus istilâcılarını ülkeden kovarak bağımsız bir Türkistan devleti kurmaktır. Böyle kısa bir yazıda, Ceditizm hareketinin mahiyeti ve önderleri üzerinde uzun uzadıya durma imkanı olmadığından, doğrudan doğruya cedit okullarının açılmasına geçiyoruz.

İlk cedit okulunu Gaspıralı İsmail Bey 1884 yılında Kırım'ın Bahçesaray şehrinde açar. Gaspıralı İsmail Bey, Emir Abdullahad ile görüşmek için 1893'te Buhara'ya gelir ve aynı yıl içinde onun teşvikiyle Semerkand'da Türkistan'ın ilk cedit okulu açılır. (2) Ancak bu ilk cedit okulu 40 gün sonra Emir tarafından kapatılır. Bu ilk cedit

okulunu açan öğretmenin kimliği hakkında elimizde hiç bir bilgi yok. İkinci cedit okulunu Selahiddin Dâmla adlı biri 1898'de Kokand şehrinde açar. Aynı yıl Tokmak şehrinde de bir cedit okulu açılır. 1899'da Mannan Kâri Taşkent'de ve Şemseddin Dâmla Andicân'da birer cedit okulu açarlar. Münevver Kâri 1900 yılında Taşkent'in Mirâbâd mahallesinde bir cedit okulu açar. (3) Hacı Muin ve Abdulkadir Şekuri beyler 1903'te Semerkand'da cedit okulu açarlar. Bu okulun açılmasında Mahmud Hoca Bihbudî'nin de yardımı olmuştur. 1903 yılından itibaren cedit okullarının sayısı artmaya başladı. Şu yıllarda Türkistan'da 102 tane cedit ilkokulu ve 2 tane cedit ortaokulu vardı. Bunlardan 6 tanesi Buhara emirliğinde, 8 tanesi Hive hanlığındaydı. Buhara emirliğindeki okullar emir tarafından açılır açılmaz kapatılır, tekrar açılır ve bir müddet sonra tekrar kapatılırdı.

Türkistan'da cedit okullarını açma cereyanı 1908 yılında Buhara'da kurulan «Şirket-i Buhara-i Şerif» ile daha da canlanır. Bir ticaret şirketi gibi gözüken, fakat aslında siyasi bir kuruluş olan bu cemiyet el altından cedit okulları için ders kitap ve araçlarını temin etmeye çalışır. 1910'da Hacı Râfi, Mirza Abdulvahid, Hamid Hoca Mihri, Ahmed Can Mahdum Mükimiddin Mahdum, Abdurrauf Fitrat, Osman Hoca, Sadık Aşuroğlu ve Gulcalı Abdulaziz Buhara'da «Terbiye-i Etfâl» (Çocukların eğitimi) adıyla gizli bir cemiyet kurdular. (4) Aynı yıl içinde Şair Fitrat ile Mukimiddin İran yoluyla, Osman Hoca, Gulcalı Abdulaziz, Hamid Hoca, ve Sadık Aşuroğlu ise Rusya yoluyla İstanbul'a geleerek Türkiye'deki okulların eğitim ve öğretim durumu üzerinde incelemeler yaptılar. Buhara'daki okulların eğitim ve öğretim durumu üzerinde incelemeler yaptılar. Buhara'daki «Terbiye-i Etfâl» cemiyetinin bir şubesi İstanbul'da açılarak, Türkistan'dan İstanbul'a 1911 yılında 15 ve 1912 yılında da 30 öğrenci getirtildi. İstanbul'daki şube «Buhara Ta'mim-i Maarif Cemiyeti Hayriyesi» adıyla resmi bir cemiyet şeklini aldı ve bu cemiyetin nizamnamesi de İstanbul'da yayınlandı. Bu cemiyetin kimliği, nizamnamesinin birinci maddesinde şöyle ifade edilmiştir: «Madde-1: Buhara Ta'mim-i Maarif Cemiyeti, Türkistan'da ve bilhassa Buhara'da neşri ulûm ve te'sis-i mekâtib maksadıyla te'sis etmiş bir cemiyet-i hayriye olup, hiç bir maksad-i siyâsi takip etmeyeceği gibi, cemiyât-i mevcude-i siyâsiyenin hiç biriyle de alâka ve münasebeti yoktur». Aynı nizamnamede cemiyet tarafından kabul edilecek öğrenciler hakkında da şu şart konulmuştur: «Buhara ve Türkistan'dan getirilecek talebe adedi, heyet-i müşâverenin vereceği kararı tecaüz etmemek şartıyla âzâyi Muhâberesi ikinci madde mucibince hâzî nisâb olanların mensup oldukları bilâd (şehirlere) ve ka-

sabâtdan (kasabalardan) celb olunacaktır (alınacaktır)». Bu cemiyetin amacı da şu maddeyle belirtilmiştir: «Madde-2: Cemiyetin yegâne hedef-i maksudu, vazifesinin derece-i tahammülüne (para durumuna) göre Buhara ve Türkistan'dan her sene lüzumu kadar talebe getirip İstanbul mekâtibinde (mekteplerinde) tahsil ettirmektir». (5)

1913 yılı ilkbaharında Osman Hoca ve Hamid Hocalar İstanbul'dan Buhara'ya dönerler. Osman Hoca önce Latif Hoca adlı birinin evinde bir cedit okulu açar. Aynı yaz, Osman Hoca Gavgeşân havuzu boyunda bir yapıyı kiralayarak okulunu oraya taşır. Ders araçlarını tamamlar ve kendine iki tane de yardımcı öğretmen seçerek öğretime girişir. Hamid Hoca, Havuz-i Arbâb mahallesinde, Molla Vafâ adlı bir öğretmen de Pây-i Âstâne mahallesinde birer cedit okulu açarlar. 1914 yılında öğrenci sayısı durmadan arttığı için okul yapılarına o kadar öğrenciyi sığdırmak bir problem olur. Osman Hoca o yıl okulunu daha geniş bir yapıya göçürmeye mecbur olur. 1914'de Osman Hoca'nın okulunda 200 kişi, Molla Vefâ'da 80 kişi, Markiş'de 150 kişi, Hiyâbân'daki okulda ise 50 kişi öğrenim görmekteydi. Ayrıca bu okulların her birinde bir de gece kursu açılarak yaşlı büyük kimselere okuma yazma öğretiliyordu. Artık cedit okulları Türkistan'ın her yanında öbek öbek fıskırıyordu.

Yalnız cedit okullarının bu gelişmesinden ne Çar Rusyasının Türkistan'daki idarecileri ne de Buhara emiri memnundular. Rus idarecilerinin baskısıyla emirin adamları çeşitli bahane ve kirlî yollarla bu cedit okullarına mani olmak istiyorlardı. Hatta cedit önderlerine bu işten vazgeçmeleri için para teklif ediyorlardı. Sadreddin Aynı «Buhara İnkılâbı Tarihi Uçun Materiallar» adlı değerli eserinde şu ilginç olayı naklediyor: «...Bir gün Molla Kamer, Kâzi Kalân'ın emriyle en büyük cedit okuluna sahip olan Osman Hoca ile görüşüp, ona: «Eğer siz kendi arzunuzla bu okulu kapatsanız, siz istediğiniz yere Kâzi, veya Reis olarak tayininizi Kâzi Kalân adına söz veririm» deyince, Osman Hoca ona şöyle karşılık vermiş: «Öğretmenlik yapıyoruz, aklıktan veya her hangi bir rütbeye erişemediğimizden değil, belki halka ve yurdumuzun çocuklarına faydamız dokunur diye düşündüğümüzüzdendir. Bunca zahmetleri başımıza yükledik, tuttuğumuz mukaddes mesleğimizi dünya rütbelerine satmayız!» (6)

Cedit okulları, Rusların yerli Türkistanlılar için açmış oldukları Rus okullarından öğretiler eğitim bakımından daha yüksekti. Cedit okullarının ilk kısmı 4 yıllık, orta okul muadili olan ikinci kısmı ise 3 yıllık idi. Öğrencilerin sayısı durmadan arttığı için Kokand şehrinde bir darü'l-muallimin (öğretmen okulu) açıldı. Bu öğretmen okulu Sovyet Rusya'sının Türkistan'a (Devamı 4. Sayfada)

Şiir Köşesi :

T Ü R K İ S T A N

Tiyan şan - Kadırgan ufuklarımdan
Dinlediğim ozanlarla
Üçbin yıllık destanlarla
Yine Türkistan'ı andım.

Posbıyıklı avcıların mavzerleriyle
Vurulan kırk yerinden
Bir yavrulu ceylana yanar gibi derinden
Ana Türkistan'a yandım.

Geldi kuruldu gönlüme, Ahmet Yesevi pirimiz
Osman Batur'a kadar anlattı birer birer
Ben de bütün Horasan Erleri'yle beraber
Yenibaştan Türkistan'a inandım.

Rüzgârlarla savrulurken sessiz sedasız
İrmaklarla akarak
Uçup giden güzelim kırlangıçlara bakarak
Türkistan'ı hür sandım.

Görmeden, göstermeden Taşkent'i, Buhara'yı
Urumçî'ye varmadan atsız-pusatsız...
Bir başıma yorgun-argın, kolsuz - kanatsız
Türkistan'a dost gönüller kazandım.

Tanrım, bir gün acaba diyebilecek miyim:
Vuslatın yüzüme nakışladığı nurla
Bir komşu bahçesine uzanır gibi huzurla
Türkistan'ın toprağına uzandım.

YAVUZ BÜLENT BAKİLER

**esnaf,
sanatkar,
küçük ve orta sanayiciyi
destekleyen tek banka vardır:**

Milyonluk İşletme ve Tesis Kredileriyle,
finansmanın yanı sıra sağladığı imkânlarla,
her türlü bankacılık işlemleriyle herkesin desteğidir
TÜRKİYE HALK BANKASI.

300'e yaklaşan şubesiyle
her kentte, esnaf ve sanatkarları başarılı bir
iş hayatına götüren tek bankadır.

**TÜRKİYE
HALK
BANKASI**

HABERLER

(Baştarafı 2. Sayfada)

gesinden «Urumci» şehriden) 5 kişilik bir göçmen kafesi İstanbul'a gelmiştir.

■ TRT'nin «Dış Yayınlar» arasında Dış Türklere yayın yapılmasının istenmesi üzerine Moskova ve Pekin'e şirin görünmek isteyen bazı basın mensupları karşı çıkmışlardır. Bu tutum milyonlarca «Dış Türklere» arasında üzüntüye sebep olmuştur. TRT'nin milyonlarca Dış Türklere seslenmesi beklenmektedir.

■ İslâm Ülkeleri Radyo-Televizyon İdaresi Genel Müdürlerinin toplantısı Nisan ayında Ankara'da yapılmıştır.

■ «Birinci İslâm İktisadi Konferansı» 400'e yakın Müslüman bilgini, iktisatçısı, fikir adamı ve devlet adamı'nın katılımıyla yapıldı. 21-26 Şubat 1976 tarihleri arasında Mekke'de yapılan bu toplantı büyük ilgi ile karşılanmıştır.

DÜNYA'DAN

■ Son zamanlarda Batı Almanya televizyonlarında Türkistan'ın Ruslar tarafından işgali sırasında cereyan eden olayları yanlış aksettiren Sovyetlerce hazırlanmış filmler gösterilmektedir. Tarihi olaylar ters anlatılmakta ve Türk isimleri Ruslaştırılarak kullanılmaktadır. Böylece ikizlül Rus politikası şimdiye Batı Almanya'da ortaya çıkmaktadır.

■ Amerika Ordusu'nun yayın organı «The Stars and Stripes» gazetesinin 29 Şubat 1976 sayısında yakınlarda Çin Halk Cumhuriyeti'ni ziyareti sırasında Türkistan'a kadar giderek oralarda araştırma yapma imkânı bulan Amerikalı gazeteci Audrey TOPPING Türkistan'ın doğu bölgesi olan Sinkiang hakkında bir makale yazmıştır.

■ Batı Almanya'nın «Die Zeit» gazetesinde Türkistanı ziyaret eden Marianna BUTENSC-HÖN'un «Türkistan gelenekleri» ne ait bir yazısını yayınlamıştır.

■ Federal Almanya'nın Hamburg şehrinde yayınlanmakta olan «DIE WELT» gazetesinin muhabirlerinden Christian BACHMANN Ortaasya'ya yaptığı ziyaret sırasında «Samarkant» şehrini ziyaret etmiştir. Gazetesinde 18 Mart 1976 tarihinde yayınlanan yazısında Türkistan'ın bu tarihi şehirden sitayişle bahsetmekte ve oradaki müslümanların durumunu yazmaktadır.

■ Sovyetler Birliği'ndeki «İnsan Hakları Komitesi»nin azası olup Sovyetler Birliği'nden dışarıya sürülenler tarafından çıkarılmakta olan «KONTINENT» isimli derginin yedinci sayısı yayınlanmıştır.

■ Batı Almanya'nın «İnsan Hakları Komitesi»nin teşebbüsü ile Sovyetler Birliği'ndeki «İnsan Hakları Komitesi» azalarından Boris Yevdokimov, Vladimir Bukovskiy, Semyon Gluzman, Sergey Kovalev, Gabrail Superfin, Vladimir Osipov ve Andrey Tverdohlebov'ların hürriyeti için dört bin imza toplanmıştır. Bununla Brejnev'e muracaat edilecektir.

TÜRKİSTAN'DA ALFABE

(Baştarafı 1. Sayfada)

vam ederek «dilini ve alfabesini kullanmak konusunda her zaman özgün olan bu halk latin alfabesinin uygulanmasını kendi isteğiyle kabul ettiler» diye yazmakta. Bu sahada uzman olanların verdiği bilgiye göre «Bu hareket tıpkı Rusların Türkistan'ı Ruslaştırmak için giriştikleri alfabe hareketini andırmaktadır. Çinliler gelecekte sayet latin harfleri yerine Çin harflerini uygulama siyasetini tabik etmeğe kalkarlarsa, işte o zaman Türkistan'ın bu bölgesindeki «milli kültüre» en büyük darbe indirilmiş olur.»

—oO—

TÜRKİSTAN DAVASI

(Baştarafı 1. Sayfada)

şına katılan Türkistanlılar tarafından kurulan «Kuvayi Milliye Mücahit ve Gaziler Cemiyeti Türkistanlılar Şubesi»nin ve «Adana Türkistanlılar Yardımlaşma Derneği İdare Heyeti ile Gençlik Kolunun» sıcak ilgisi bize büyük kuvvet olmuştur. Bu teşekkül mensuplarına ayrı ayrı teşekkürü bir borç telakki ederiz. Bu arada «Türkistan Davası»nın dostlarımızın yayınına destekleme vaadlerine ayrıca minnettarız. Bu güçlerle yayınıma devam ediyoruz.»

—Hür TÜRKİSTAN Gazetesi Haber Servisi —

—oO—

MUSTAFA CEMİLEV

(Baştarafı 1. Sayfada)

vadaki yabancı basın mensuplarına ulaşan haberlere göre Mustafa Cemilev güya «Sovyet toplumuna ve rejimi»ne iftirada bulunmuş ve bu yüzden mahkûm edilmiştir. Akademik Saharov ve eşi Mustafa Cemilev'in duşmasını takip için OMSK'a vardığı halde mahkemeye girememiştir. Polis Saharov ve eşi geçici süre ile tevkif etmiştir. TASS Ajansının verdiği bilgiye göre güya Saharov ve eşi milislerle münakaşa ettiği için tevkif edilmiştir. Saharov'un daha önce verdiği bilgiye göre Mustafa Cemilev'in mahkemesini izlemek isteyen yabancı basın mensuplarına Sovyet Hükümeti izin vermemiştir.

—oO—

DÜNYA İSLÂM FESTİVALİ

(Baştarafı 1. Sayfada)

Faysal tarafından «Royal Albert Hall» müzesinin salonunda açıldı. Festivalin islâmî sanat eserleri koleksiyonlarını ihtiva eden ikinci bölümünün ise Hayward Galleri de 8 Nisan 1976 günü İngiltere Kraliçesi İkinci Elizabeth'in konuşmasıyla resmen açılışı oldu. Üç ay devam edecek olan festivalin ikinci kısmına Rus ve Çin işgalindeki müslüman ülkelerin dışında kalan bütün müslüman memleketler kendi ülkelerindeki İslâm devirlerine ait sanat eserlerini dünya'ya teşhir edecekler. Türkistan başta olmak üzere Rus ve Çin işgalindeki müslüman ülkelerin bulunmaması üzüntü yaratmıştır.

TÜRKİSTAN'DA CEDİD OKULLARI

(Baştarafı 3. Sayfada)

tam hâkimiyetine kadar binlerce cedid öğretmeni yetiştirmiştir. Cedid okulları sovyet hâkimiyetinin ilk yıllarında bile faaliyetlerine devam etmişler, ancak 1928'de resmi olarak cedid okulları yasak edilmiştir. Ama, cedid okullarında yetişen aydınlar, gerek ilim gerekse edebiyat sahasında 1938 yılına kadar Türkistan'da önemli rol oynamışlar, bu tarihten sonra hepsi birer birer öldürülmüştür. Şair Abdulhamid Çolpan, edebiyatçı Abdurrauf Fıtrat, siyaset adamlarından Fezullah Hoca ve Akmal İkrâm o öldürülen cedidçilerden sadece bir kaç örnek tir.

1919 yılında Buhara Emiri tarafından öldürülen Türkistan Cedidçiliğinin büyük önderi Mahmud Hoca Behbudi (doğum 1874), tâ 1912 nci yıllardan bu güne şöyle sesleniyor:

«Zamân zamân terakki, cihân cihân ulûm
Olur mu, cehl ile bekâ-yi Cemiyet?» (7)

NOTLAR :

- (1) Claude Cahen, Pre-Ottoman Turkey, New York: Taplinger Publishing Company, 1968, s. 370.
- (2) M. Ramiz, Oktabr Va Halk Ma'arifi, Taşkent: Özbek Devlet Neşriyatı, 1928, s. 33-35.
- (3) Münevver Kârî'nin öğrencilerinden Sayın Prof. İbrahim Yarkin, Münevver Kârî'nin okulu (1901) yılında açılmıştır diyor, bkz. «Türkistan'da Yeni Usûl öğretiminin kurucusu ve Milliyetçi Rehber Münevver Kârî Türk Kültürü Araştırmaları (Ankara), yıl 2 (1965), Sayı: 1-2, s. 164. Ancak yukarıdaki kaynakta bu tarih (1900) olarak gösterilmiştir, bkz. not (2), s. 34.
- (4) Zeki Velidi Togan, Bugünkü Türkîli (Türkistan) ve Yakın Tarihi, İstanbul: Arkadaş İbrahim Horoz ve Güven Basımevleri, 1942-47, s. 354.
- (5) Buhârâ Ta'mim-i Ma'arif Cemiyet-i Hayriyesinin Nizâmname ve Katt-ı Hareketidir (Tarih-i te'sis: 11 Şevvâl 1327, Merkezi: Dâr-üs-sa'adet Vezir Hân), Metin Matba'asında tab' olunmuştur, 1327.
- (6) Sadridin Ayniy, Buhara İnkilabı Tarihi Uçun Materiallar, Asarlar (Birinci Tom), Taşkent: Öz. SSR Davlat Badiy Adabiyat Neşriyatı, 1963, s. 251.
- (7) Mahmud Hoca Behbudi, «Münâzara Hakkında»; Bu makale önce Türkistan Vilâyetinin Gaziti'de yayımlanmış ve sonra şu eserde oradan alınmıştır: Fıtrat, Münâzara (Mütercim: Hacı Mu'in), Taşkent: Türkistan Kütübhanesi, 1913, s. 41.

HEDEFİMİZ :
TÜRKİSTAN'A
MİLLÎ
BAĞIMSIZLIKTIR!

MİLLÎ KADROLAR

(Baştarafı 2. Sayfada)

cuları veya parti ikinci sekreterleri usulü uygulanıyordu. Fakat, geçen 40 küsur yıl süresince Türkistan'da yetişen milli kadrolar, Türkistan cumhuriyetleri devlet mekanizmasının yerleştirilmesi imkânlarını yaratmış ve kolaylaştırmıştır. İşte bu önemli mesele, Türkmen aydınlarımızın da desteği ile Türkmenistan K. P. Merkez Komitesi birinci sekreteri Suhan Babayev ve Merkez Komitesi sekreteri bayan N. Durdiyeva tarafından kesinlikle ortaya atılmıştı. Sovyet kaynaklarına ve bu yazı sahibinin İtalya ve Amerika Birleşik Devletlerin de iki defa görüşmek fırsatını bulduğu Türkmenistan sanatçılarının verdikleri bilgiye göre, Babayev ve arkadaşları Merkez Komitesi Bürosu toplantısında kadroların seçilişinde milli prensibin kabul edilmesini talep etmişlerdi. Yani, Türkmenistan'da bütün sorumlu mevkilere ilk sırada Türkmenler getirilmeli ve ancak bundan sonra ve ihtiyaç hasıl olursa diğer milliyetlere mensup kimselerden faydalanılmalıdır. Diğer taraftan, başta Türkmenistan K. P. Merkez Komitesi sekreteri Grişayenkov (3) olmak üzere Rus komünistleri, kadroları seçme ve yerleştirme meselesinde ihtisas prensibini savunarak Türkmenistan devleti için hazırlanmış yerleştirilmesine karşı çıkmışlardır. Sonunda Sovyetler Birliği K. P. Merkez Komitesi de bu işe karışmış ve Türkmen parti-sovyet idarecilerinin taleplerine karşı vaziyet alarak ikinci tezi desteklemiştir. Neticede, partide enternasyonalizm prensibini bozma, başka milliyetlere mensup kadroları küçümseme, bir milli kadroyu diğerine karşı koyma ve saire ile suçlandırılan Babayev ve Durdiyeva gerek görevlerinden, gerekse Komünist partisinden atılmışlardır. Onlarla beraber Türkmenistan Yüksek Şura (parlamento) başkanı, Türkmenistan İlimler Akademisi başkanı ve diğer bir çok Türkmen sorumlularının işlerine dahi son verilmiştir.

Bu gibi talepler bir kaç defa Kazakistan'da Kazak komünistleri tarafından da ileri sürülmüştür. «Babayev'in meselesi» açıkça şunu gösteriyor ki, Kremlin'in uyguladığı milli siyaset milli cumhuriyetlerin hattâ ileri gelen komünist idareci ve aydınları arasında bile memnuniyetsizlik uyandırmakta ve Türkistan Sovyet cumhuriyetleri parti-sovyet idarecileri tarafından çözümlenmesini gerektiren vahim problemler doğurmaktadır.

- (1) Central Asian Review, London, No 4, 1961: «Islam in the USSR», by Helene C. d'Encausse (cont.: Administrative Organisation; Islamic Publications; Religious Instructions; The Clergy; Mosques and Other Institutions).
- (2) Orta Asya cumhuriyetleri Yüksek Şura parlamentolar arası heyetinin 1965'in ilkbaharında Hindistan'ı ziyareti. Türkmenistan K. P. Merkez Komitesi birinci sekreteri Ovezov'un 24.3.1965 tarihli Sovyet Türkmenis-

OKUYUCULARLA BAŞBAŞA

MUHTEREM ABONELERİMİZ

Aboneliğinizin devamı için aşağıda yazılı adrese «ABONE BEDELİ» olan meblağı göndermenizi önemle rica ediyoruz.

HÜR TÜRKİSTAN Gazetesi

Posta Çek Numarası

20094188

AKSARAY — İSTANBUL

Gazetemizin satıldığı yerler : İstanbul'da

Uğur Kitabevi

Ankara Cad. Nu : 66

veya

Tiyatro Caddesi Nu. 13/2

Beyazıt - İstanbul

Ankara'da

Tümen Kitabevi - Yenisehir

veya

Ankara Garındaki Kitab ve

Gazete bayiinde

Adana'da

Türkistanlılar Yardımlaşma

Derneği Merkezi

veya

Ali Kulaç

Saadet Gişesi Kitabevi

Bakıyurdu Cad. Nu. 21/A

(Buralardan eski sayılarımızı temin edebilirsiniz.)

Hür Türkistan için

Sahibi ve Umumî
Neşriyat Müdürü
Ziyaettin BABAKURBAN
Yazı İşleri Müdürü
Gündoğdu
SARUHANOĞLU
Haberler ve Resimler

ORTA ASYA BASIN AJANSI
The Central Asian Press Agency
Postfach 267
8 Muenchen 33
W. Germany

(Gazete üç ayda bir yayınlanır.)

İdare Müdürü
Nurettin PAKYÜREK
Abone Bedeli
Türkiye'de yıllık 20 lira.
Amerika'da 2 dolar.
Avrupa'da 5 DM
Asya-Afrika'da 1 Sterling'dir.
Havale Adresi
«Hür TÜRKİSTAN Gazetesi»
Posta Çek Nu. : 20094188
Aksaray — İstanbul

(Abone bedellerinin mutlaka posta çeki hesabına gönderilmesini rica ederiz.)

İdarehane :
Piyerloti Caddesi Ayberk
Apt. Nu. 7 - 9/10
Divanyolu — İstanbul
Basıldığı yer :
Murat Matbaacılık Koll. Şti.
İstanbul
Basıldığı tarih : 15 MAYIS 1976

tanı gazetesindeki makalesi; Aynı gazetede Sovyetler Birliği'nde milli mesele, dil problemi ve saire.

(3) Grişayenkov daha sonra Orta Asya Cumhuriyetleri ile ilgili daha yüksek bir mevkîye getirilmiştir. Türkmenistan K.P.M.K. Birinci Kâ tibi Ovezov da aynı sebeplerle Babayev'in akibetine uğramıştır. —HTG—